

**Rozhovor s gen. plk. Ing. Miroslavem Šmoldasem
ve Praze 7. listopadu 2002**

Foto © Pavel Pazdera

Karel Sieber (KS): Mohl byste prosím rekapitulovat, kudy vlastně vedla vaše cesta do československé armády?

gen. plk. Ing. Miroslav Šmoldas (MŠ): Končil jsem na vojenské akademii v Hranicích v posledním ročníku československých důstojníků první republiky, krátce nato byla mobilizace a brzy poté obsazení Československa. Já jsem byl spojař a původně jsme měli být zaměstnáni na poštách, protože to prý s těmi spoji mělo něco společného. Po válce mi řekli, že jsem měl přijít na určité oddělení do Olomouce. A to oddělení bylo v roce 1942 likvidováno gestapem, takže tím, že jsem utekl, jsem se vlastně zachránil.

Bylo mi tehdy dvacet jedna let, měli jsme nějaké ideály, přísahali jsme republice. Tak jsem začal shánět nějakou partu, poslouchali jsme zahraniční vysílání, věděli jsme o výzvách bývalým vojákům. Ze svých kamarádů jsem ale nikoho nepřemluvil.

V Olomouci byl nějaký doktor Pospíšil, který dával dohromady možnosti ilegálního přechodu hranic, zkontaktovala mě na něj moje sestra. Takže jsem v polovině července přešel hranice, byl jsem v Polsku nějakou dobu – asi deset dní – zavřený, potom jsem pokračoval do Krakova a měl jsem odjet do Francie. Poláci nám tehdy žádný status přiznat nechtěli. Do Krakova jsem přišel 25. července, to už byla válka na krku a k polovině srpna začali Poláci projevovat zájem o nějaké specialisty. Protože jsem byl považován za specialistu, tak jsem zůstal v Polsku. Základ toho, co tam ještě bylo, odjel do Francie, do cizinecké legie.

Prvního vypukla válka, my jsme se krátce předtím přemístili z Krakova do Baranovici, kde byla uvolněna kasárna, protože polská vojska se přesunula na západ. Třetího září vydal polský prezident dekret, kterým nás uznal jako československý, respektive český a slovenský legion. Na Volyni České, kam se v polovině předminulého století vystěhovalo asi sedmdesát tisíc Čechů, byli místní Češi se souhlasem polské vlády mobilizováni do našeho legionu, a ne přímo do polské armády. Generál Prchala se tehdy ve Varšavě stavěl samozvaně do čela a chtěl vytvořit – jak tomu říkal – „slovanský legion“, jednu divizi českou, jednu divizi polskou, jednu divizi jugoslávskou, jak ji tam chtěl dostat, nevím.

To všechno padlo, protože válka v Polsku skončila za osmnáct dnů. Asi 11. září, když už byl německý postup nezadržitelný, nás z těch Baranovici vezli dolů ke Lvovu, kde nám řekli, že bychom mohli být nasazeni do bojů u Lvova. Ovšem byli jsme v civilu a bez výzbroje, měli jsme jenom devět lehkých a čtyři těžké kulometry. To bylo všechno, co nám dali, takže z toho taky sešlo.

Potom jsme opustili směr na Lvov a ustupovali jsme pěšky na východ. Svoboda tehdy rozhodl, že přejdeme do Sovětského svazu. Když jsme tam přišli, sovětská armáda nás zajala. Neměli jsme uniformy, ale měli jsme ty kulometry, takže nás zajali jako „bandu ozbrojených civilistů“. Od polských vojáků jsme si navíc někteří koupili pušku, tehdy se dala pořídít za pět zlotých. V zajetí jsme byli do března 1940. Potom nám změnili statut zajatce na statut internovaných, to znamenalo padesát gramů chleba navíc denně, a odvezli nás ke Gorkému, dneska je to Nižnij Novgorod. Potom nás přemístili do Suzdal, asi 250 kilometrů od Moskvy. Naše londýnská exilová vláda trvala na tom, abychom opustili Sovětský svaz – bylo nás asi osm stovek – a přešli k těm vojskům, která se tvořila na Západě. Nakonec to s těmi Sověty umluvili, že v Sovětském svazu zůstal kádr 95 lidí, důstojníků a poddůstojníků. Důstojníci byli mladí poručíci, které Sověti chtěli použít jako parašutisty, naši zase chtěli, aby se tato skupina stala základem příštích jednotek v Sovětském svazu. Zbytek odjel na Střední východ, posílil tam Klapálkova vojska a potom táhli na Tobruk. Nakonec se přemístili do Anglie a stali se jádrem té obrněné brigády, která ve čtyřicátém čtvrtém bojovala u Dunkerque.

V Sovětském svazu tedy zůstala ta parta devadesáti pěti chlapů. Když začala válka, začali jsme připravovat vojenské předpisy a v roce 1942 nás Sověti přemístili do Buzuluku na Uralu. Dostali jsme uniformy od Poláků, protože polská vojska odsud odcházela do Teheránu – nechali nám tam asi tři tisíce kompletů výzbroje a výstroje, anglické battledressy. Tam jsme se konečně vystrojili.

Sověti krátce po začátku války vydali příkaz, že Češi na území Sovětského svazu mají být mobilizováni do této vznikající jednotky. Takže postupem jara 1942 se soustředilo něco málo přes tisíc lidí, ze kterých byl potom vytvořen 1. polní prapor, asi 970 mužů a 38 žen, poprvé po pěti stech letech. Ten potom vyrazil na to Sokolovo, ale to už je asi obecně známo, Kyjev, Bílá Cerkev, Karpaty ...

KS: Zmínil jste se o parašutistech připravovaných k vysazení na území protektorátu. Neznal jste v té době nadporučíka Jaroslava Hlad'a?

MŠ: Hlad'o byl starší než většina z nás (nám tehdy bylo kolem dvaadvaceti let), byl to nadporučík a letec. Měl za sebou stáž v misi v Perpignanu na francouzsko-španělských hranicích v době španělské války, měl tedy určité zkušenosti. Sověti potom začali vytažovat některé lidi z lágru, jednotlivě, někdy jednoho, někdy desítku. Ty pak kdesi jinde, pod Moskvou, připravovali na ten shoz. Hlad'o byl jeden z nich.

Víte, v Sovětském svazu bylo tajné i to, kolik je hodin. Takže to bylo všechno strašidelně utajováno a ti kluci o tom nemluvili, ani když přišli zpátky. Věděl jsem jen to, že Hlad'o tehdy byl s asi osmi lidmi v té přípravě, shozený pak ale nebyl, odešel do Anglie a létal v RAFu. Během války se k nám už nevrátil. Z armády pak snad odešel, nebo snad „byl odejit“.

Já jsem se s ním naposledy potkal v Káhiře, on letěl snad odněkud z Jakarty, kde byl leteckým instruktorem. Potkali jsme se naprostou náhodou, bylo to v době, kdy jsme v Egyptě stavěli vojenskou a technickou školu. Potom už jsem se s ním nesetkal.

KS: Postup Svobodova sboru je asi vcelku známý, jak jste ale prožíval konec války? Jakou jste měl tehdy vlastně hodnot?

MŠ: Válku jsem skončil jako podplukovník. To byl tehdy rekordní postup. Bylo mi tehdy sedmadvacet a v třiatřiceti jsem byl povýšen na generála a byl jsem nejmladší československý generál.

Na konci roku 1944 jsem byl v Karpatech raněn a byl jsem v rekonvalescenci až do února 1945. Bohušovi Lomskému se tehdy zdálo, že se nějak moc dlouho válím, tak mi uložil zorganizovat v Popradě spojovací učiliště. Chodil jsem ještě o berlích, ale chodil jsem.

Byl jsem v Popradě až do počátku dubna. Čtvrtého dubna byla v Košicích ustavena vláda, tedy také ministerstvo národní obrany, které bylo třeba nějak dát dohromady. To bylo tehdy nejhezčí ministerstvo, co pamatuju, protože tam byl Svoboda jako ministr a jeho pobočník, Boček¹ jako náčelník generálního štábu a jeho pobočník, plukovník Kuka jako šéf operačního, já a moje manželka – to bylo celé ministerstvo. V těch Košicích jsme byli do začátku května, do začátku pražského povstání. Shromáždila se tam také skupina důstojníků z Anglie, protože na poslední chvíli se tam některým podařilo dostat.

Začátkem května jsme se přesunuli do Prahy, někdy devátého nebo desátého jsme tam přijeli. Úřadovalo se několik dní v Alcronu, teprve potom se začalo dávat dohromady ministerstvo, takže jsme se nastěhovali do generálního štábu. Já byl potom náčelníkem III. oddělení generálního štábu, tehdy to bylo spojovací oddělení.

KS: Jak tehdy, v období bezprostředně po válce vypadala agenda, kterou ministerstvo obrany řešilo?

MŠ: Tehdy se dávalo dohromady vůbec nějak organizačně vojsko. Za první republiky existoval schematismus, řád, který srovnal všechny důstojníky do řady. Každý měl nějaké číslo a podle toho se lidé povyšovali a dostávali funkce. Mělo to svůj základ už na vojenské akademii, to byl taky jeden z důvodů, proč nejlepší známka byla pětka, a ne jednička, jak je u nás zvykem. Každý předmět totiž měl takzvaný koeficient. První byla vojenská hodnota, kde byl koeficient deset, druhý byla osobní hodnota (koeficient 5), potom byla taktika (5), matematika, a tak dál. To se pak známkovalo, takže se všichni dostali do určitého pořadí. Podle toho potom byla organizovaná celá armáda.

Po válce se vyrojila strašná spousta důstojníků, kteří ve válce nebyli. Každý ale bojoval proti Němcům, většinou tím, jak v těch zápisech uváděli, že poslouchali potají rozhlasové zprávy a sdělovali je kamarádům. Proč je sdělovali kamarádům, nevím, protože kamarádi taky všichni psali, že poslouchali. Takže si to sdělovali mezi sebou a ta odbojová činnost byla prakticky nulová. Je pravda, že máme 360 tisíc lidí ztrát z války, ale pokusy o organizovaný odpor (Rada tří, ÚVOD a další) neuspěly. K nějakým skutečným akcím nedošlo – příčiny byly všelijaké, včetně toho, že nám spojenci neshodili zbraně a tak podobně.

Spíš vláda než ministerstvo se snažila dát dohromady vedení vojska. Tihle chlapi, co se vyrojili (říkalo se jim „důstojníci v naftalínových uniformách“, protože měli uniformy přes válku v naftalínu), měli vysoké šarže a Svoboda se tehdy na nás, na spolubojovníky, kteří s ním šli od Krakova a zase zpátky, vykašlal a obsadil těmi lidmi celé ministerstvo. Podobný postup byl potom ve vojskách, kde zase sháněli velitele podle toho schematismu. Nikdo z nich ale ve válce nebyl, takže ty novinky, které válka přinesla, neznali, ale snažili se stavět armádu v duchu předmnichovské armády. Ta sice nebyla špatná, ale byla zastaralá.

Aby jsme jim v tom my, co jsme přišli z fronty, nevadili, prohlásili, že máme tedy válečné zkušenosti, ale nemáme žádné školy, takže musíme jít do školy. Byli jsme odesláni většinou do Sovětského svazu (já jsem byl tehdy v té nejvyšší škole, v akademii generálního štábu), s tím, že až se vrátíme ... Tu dvouletou školu jsme měli zkrácenou na jeden rok, poněvadž nám odpustili marxismus-leninismus. Za ten rok se ale oni opevnili ve funkcích, takže když jsme přišli, bylo už všechno obsazeno. Já byl předtím šéfem spojového vojska, a když jsem přišel, tak už na mě sotva zbylo místo náčelníka štábu. Protože tam už seděl Slovák, Jozef Marko, původně kapitán v Hranicích, který to ve slovenské armádě dotáhl na plukovníka a po válce ho potom povýšili na generála. Tohle podrobně popisuju v té své knížce *Nikoli, pane generále*.²

Šlo taky o výstroj, která se po válce obtížně sháněla – někteří vojáci chodili v kořistních německých uniformách. Šlo taky o vyzbrojení – Sověti nám dodali vyzbroj pro deset divizí.

¹ Armádní generál Bohumil Boček, v letech 1916 – 1920 příslušník československých legií v Rusku, zastával od dubna 1945 do srpna 1948 funkci náčelníka hlavního štábu československé branné moci. V roce 1950 byl poslán do výslužby, zatčen a odsouzen pro vlastizradu. Zemřel ve věznici Valdice.

² Generál Šmolčas je autorem dvou knih vzpomínek – *Před námi Praha* (Naše vojsko, Praha 1985) a *Nikoli, pane generále* (Naše vojsko, Praha 1988).

Tedy vlastně pro šest, čtyři už jsme měli. Takže základní výzbroj tady byla, využilo se něco z trofejní výzbroje, která byla někdy dost kvalitní. Armáda se pomalu dávala dohromady – až do roku 1950, kdy přišel Čepička, který to potom zvrátil a změnil.

Armádou zmítaly tehdejší politické události. Promítaly se do ní i výsledky voleb v roce 1946, důstojníci sice stejně jako dnes nebyli členy politických stran, ale někam patřili a byli také někam počítáni. Zvláště když šlo o vysoké šarže.

KS: Vy jste byl tedy tehdy náčelníkem štábu spojovacího vojska?

MŠ: Prakticky jsem tomu velel, protože Marko měl jiné starosti a jiné ambice. Ve padesátém jsem byl povýšen na generála a stal jsem se zástupcem náčelníka generálního štábu, což je jedna z nejvyšších funkcí v armádě.

KS: Zmiňoval jste se o trofejní výzbroji. Dá se nějak přesněji určit, kdy začala být ve větším množství vyřazována z československé výzbroje a vyvážena do zahraničí?

MŠ: Já jsem byl potom jako diplomat v Moskvě. Když jsem se vrátil, měla se postavit Pohraniční stráž, takže jsem to dostal za úkol. A jen co jsem ji postavil, Lomský odcházel z Brna a mě poslal do Brna jako rektora vojenské akademie, kde jsem byl až do roku 1958. Těch deset let vývoje armády mi trochu uniká, protože jsem buď dělal něco úplně jiného nebo jsem nebyl v republice. Takže si tady nejsem moc jistý v kramflecích. Ale pokud vím, tak trofejní výzbroj nám sloužila nejméně do začátku padesátých let, protože potom jsme jednak dostali tu sovětskou a potom začal fungovat režim celé Varšavské smlouvy. A samozřejmě se taky prodávala, ale základ vývozu tvořila výzbroj nová. Za mě už se pak prodávala nová výzbroj – samopal vzor 58, naše transportéry TOPAS a SKOT, letadla L-29 (letadel této kategorie jsme vyrobili největší sérii na světě). Většina té staré výzbroje se rozšrotovala nebo nějakému státu darovala.

KS: V Moskvě jste působil jako vojenský přidělenec?

MŠ: Ano, ale moje postavení bylo naprosto jiné. Už titulem – dnes je „vojenský přidělenec při velvyslanectví“, kdežto já jsem měl titul „československý vojenský a letecký přidělenec v Moskvě“. Měl jsem samostatnou rezidenci, měl jsem právo jet i s vlajkou jako velvyslanec a projednával jsem všechny (skoro všechny) vojenské smlouvy, které se tehdy uzavíraly – dodávky zbraní, studia našich lidí v Moskvě, dodávky předpisů, to všechno šlo přes můj úřad. Po vzniku spojeného velení v roce 1955 se role vojenských přidělců změnila, protože spojené velení to všechno převzalo a přidělenec tam byl vcelku pro parádu, zařizoval tam pionýry, pluk družby a podobné drobnosti.

Já jsem tedy byl fakticky v pozici velvyslance a měl jsem právo používat vlajku. (Ovšem jen jednu, v Koreji jsem měl dvě.)

KS: Tehdy se struktura vojenských přidělců teprve začínala formovat. Mohl byste vzpomenout, jak tehdy začalo vznikat vojenské zpravodajství?

MŠ: K tomu jsem se vůbec nedostal. Vojenští přidělenci jsou sice pokládáni za určité zpravodaje, nechci říci zrovna špióny. To v Moskvě samozřejmě nepřipadalo v úvahu. Jednou, když se mluvilo o tom, že teď ta letadla a družice snímají povrch Země, mi Malinovský říká: „Ale vás my nesnímáme. Vždyť taky na co – co potřebujeme, to nám řeknete sami.“

Já jsem se zpravodajstvím ale vůbec do styku nepřišel.

KS: Byly nějaké problémy, díky kterým jste se – při tehdejší postavení vojenského přidělence – dostával do střetu s velvyslancem?

MŠ: Samozřejmě, už tehdy. Ale hlavně potom v těch letech 1958 až 1968, kdy jsem byl náměstkem ministra pro technické věci a vyzbrojování a byl jsem členem komise zbrojního průmyslu RVHP. A tím pádem jsem do těch věcí zasahoval, ať už multilaterálně na jednání se státy Varšavské smlouvy, nebo bilaterálně v Moskvě. Tam jsem se dost často dostával do střetu – hlavně s Poláky a dost často taky se Sověty. Nedávno jsem si vzpomněl na takovou věc – pracovali jsme na něčem u Sovětů na generálním štábu. A oni u dveří nemají kliku, mají tam takovou olivu, která je tlačena pružinkou, a když to přibouchnete, tak ty dveře zaskočí. Samozřejmě že ta pružinka je blbě kalená, tak se zlomí a praskne a ta oliva nezaskakuje. A my

jsme na něčem pracovali, já jsem byl blízko dveří, a když jsem je šel zavřít už popáté, tak se dožral a řekl jsem: „Krucifix, na mě si zlézáte a kliku ke dveřím neumíte udělat!“ Myslel jsem, že se snad do Prahy nevrátím a půjdu na Kolymu. Oni se dovedli tak nasupit, jak jste jim sáhl na Sovětský svaz. Stačilo říct, že nemají kliku u dveří ...

Bývali jsme často ve sporu například o komplet technických dokumentací a výrobu. Protože my jsme zažádali třeba o nějaké zařízení – mysleli jsme celý ten komplet. Oni podle toho, co jsme napsali, nám poslali půlku, protože si to špatně vyložili. Takže v těch praktických, víceméně technických věcech ano, ale nemohu říci, že třeba ve věcech politických.

KS: Otázky neúplných technických dokumentací pro výrobu se dotkl v jedné vzpomínce Alexej Čepička. Zmiňuje se o rozhovoru se Stalinem, ve kterém ho na tento problém upozornil. Věděl jste o obsahu těch jednání, znal jste třeba tu schůzku v lednu 1950 v Kremlu, o které se teď mezi historiky hovoří? Někdy se to interpretuje jako příprava na další válku.

MŠ: Ne, o tomhle jsem nebyl informován. Ani později jsem o tom neslyšel.

KS: Vy jste působil jako zakladatel Pohraniční stráže, takže jste znal také fungování ministerstva vnitra, později jste ale pracoval deset let jako náměstek ministra obrany. Jak byste popsal vztah těch dvou ministerstev?

MŠ: Já byl jediný generál ve vnitru. Došlo k tomu tak, že v padesátém roce uzavřené politické dohody s Moskvou stanovily uzavřít západní hranice. Uzavřít je podle sovětského vzoru vojensky organizovanou ozbrojenou pohraniční stráží, protože do té doby to uzavíralo SNB. V té době tam byl takový chaos, že jednotky si volily velitele atd. K tomu byla z armády vzata 13. karlovarská divize, ovšem bez dělostřelectva a dalších složek, jenom pěchota. Ta měla tvořit základ Pohraniční stráže.

Tehdy byl ještě kádrovým náměstkem na ministerstvu obrany Reicin a od něj mi volali, že strana a vláda rozhodly 20. října 1950, že má vzniknout Pohraniční stráž. „Dvacet deset padesát,“ říkali mi, „pamatuj si to.“ A do prvního ledna 1951 jsme měli postavit Pohraniční stráž a my jsme jí postavili! A nejenom organizačně, vystavěli jsme na hranici pět set baráků, budovaly se ty zátaras, co mi je ten Dienstbier postříhal, kontrolní zóna, organizace a všechno, co s Pohraniční stráží souviselo. Byl jsem tam do roku 1953 – původně jsem tam byl zapůjčen na rok, jenomže když rok uplynul, vzpomněli si, že chtějí vnitřní stráž (to byla ta s těmi fialovými čepicemi), co hlídala fabriky.

Takže jsem tam zůstal další rok, a když už začínal třetí, řekl jsem: „Bud' anebo.“ Ztrácel jsem totiž specializaci. Napsal jsem tedy oběma ministrům dopis – Čepička tehdy potřeboval Lomského do Prahy na prvního náměstka a já jsem mu spadl do klína, tak mě poslal do Brna.

KS: V té době to bylo vlastně ještě ministerstvo národní bezpečnosti.

MŠ: Ano. A vy jste se ptal na ty vztahy – tady můžu klidně použít slova „bordel“. Protože tam si dělali, co chtěli. Velitelé mohli na kontroly jen se souhlasem stranického výboru, každý si s každým tykal. O nějakém systému nemohlo být ani řeči. Neviděl jsem tedy do těch ostatních složek, protože na ministerstvu bylo pochopitelně všechno tajné. Ovšem vzhledem k tomu, že jsem byl jediný generál na vnitru a na bezpečnosti, byl jsem přizván i k řadě věcí, které se netýkaly zrovna přímo Pohraniční stráže, takže jsem tím pádem do některých věcí nahlédl. A proto jsem si dovolil říci, že to byl „bordel“, protože skutečně byl.

KS: V čem se změnila v době Vašeho příchodu na místo rektora vojenská akademie v Brně, srovnáte-li ji s předválečným československým vojenským školstvím?

MŠ: Změnila se radikálně. Měla být to, co byla předválečná Vysoká škola válečná. Mezi válkami jsme měli jako vysokou školu vojenskou Vysokou školu válečnou (VŠV). Vychovávala (spíš vychovávala, než učila) vyšší velitele, z hlediska víceméně politické činnosti, protože vyšší velitel – ať chce, nebo ne – nějakou politickou roli hraje. VŠV navazovala na École supérieure de la guerre a snažila se z vojáků vychovat takové „manažery“ ve vojenskopolitickém duchu.

Kdežto vojenská akademie, kterou v Brně zakládal Bohuš Lomský (loni měli padesáté výročí), byla postavena čistě na bázi sovětského školství. Měla tehdy šest fakult podle druhů vojska –

fakulta dělostřelecká, tanková, letecká atd. Každá fakulta měla tři obory, a sice velitelský, velitelsko-technický a vojensko-průmyslový. Velitelský vychovával příští velitele jednotek, velitelsko-technický vychovával ty technické zástupce, protože čím víc se plnila armáda technikou, tím víc bylo třeba taky technického personálu. A vojensko-průmyslový – tam nastupovali kluci po skončení střední školy a ten vychovával odborníky pro vojenský průmysl, tedy víceméně civilní inženýry, ale se zaměřením na vojenskou výrobu.

Když jsem tam přišel, nebyl jsem tam vítán, protože mi bylo sedmatřicet let, můj zástupce profesor Perna měl třiašedesát, Svoboda měl pětadesát, docenti byli pětadvacítníci, profesori padesátníci. Všichni věděli, že jsem na vysoké škole nikdy nepracoval, že ji neznám, že jí nerozumím. Navíc jsem ještě přišel od vnitra, poněvadž jsem byl předtím zapůjčen vnitru. Byl jsem tedy šéfem velmi nevídaným.

Ta moje nedobrá pozice trvala asi tak půl roku. Potom mě Lomský zavolaal a říkal: „Je tady afghánský místokrál, Sardar Mohamed Daúd, a my zítra přijedem, tak zaříd' přijetí.“ Tak to bylo jednoduché – vojenskou jednotku na letišti, čestnou přehlídku. Posadili jsem se do sálu a já jsem řekl: „Soudruhu náměstkú, dovolte, abych uvítal hosta.“ Tak Lomský dovolil, já jsem stál a teď Lomský najednou vidí, že vedle mě není tlumočník, tak začal koukat po tom svém, jenže ten tam nebyl. Já jsem mezi vstal a začal jsem vícekráté vítat. Francouzsky.

Mluvil jsem tak deset až patnáct minut. Jak jsem později zjistil, ještě než jsem skončil, tamtamy už po akademii nesly: „Náš starej vítal místokrále francouzsky.“ A to byl moment zlomu. Od té chvíle se ke mně postupně začali lidé přidávat a potom jsem si tam vydobyl takovou pozici, že kdy měl bylo padesát (devět let potom, co jsem z akademie odešel), nechala akademie odlít sošku a poslala s ní do Prahy delegaci, aby mě jí předala.

Každá fakulta měla tehdy svého sovětského poradce. Poradce u tankistů mě jednou vykládal, že fakulta musí být taková, aby naučila absolventa ovládat ten tank T-34 do mrtě. A já jsem říkal: „Co když přijde jiný tank?“ Nezdálo se mi to, myslel jsem si, že bychom měli vychovat absolventa, který – ať přijde jakýkoli tank – se s ním během krátké doby seznámí a bude vědět, co s ním.

To zaměření tedy nebylo vysokoškolské. Srovnám-li to s Vysokou školou válečnou, vychovávala spíš takové vojenské organizátory. Nechci tím říct, že ta škola nebyla dobrá. Absolventi měli velice dobré jméno.

Když dovolíte, takovou malou vzpomínku. Měl jsem cosi na práci v Meoptě Přerov. Když jsme skončil, seděl jsem ještě chvílku s ředitelem u valašské slivovice a já mu říkám: „Ty tady máš nějaké naše absolventy, jak si ti chlapi vedou?“ On říká: „Dobře, velice dobře. Jenom ... víš ... oni jsou ti takoví divní.“ „No počkej,“ říkám já, „čím jsou divní?“ „Ne, všechno je v pořádku, ale podívej se – já ho zavolám, uložím úkol, on řekne ‚Provedu‘ a v termínu ho splní!“ Tomu řediteli se to zdálo divné, protože normálně se s ním každý hádal, proč zrovna on, proč ne někdo jiný ... Takže ta škola měla určité výsledky, které se vyplácely. Ale nemělo to ten charakter školy, o jaký se v Brně pokoušejí teď – četl jsem v Akademických listech, že to chtějí přeměnit na Univerzitu vojenství. A chtěli by dosáhnout statutu té Vysoké školy válečné, což by myslím bylo správné.

Těch pět let, co jsem tam jako rektor strávil, bylo nejkrásnějším obdobím mé služby. Jednak Brno samo o sobě. Já jsem navíc byl členem krajského národního výboru a moc se toho beze mě neudálo – prostě proto, že já měl lidi. V akademii bylo pět tisíc lidí – ať byl Závod míru, ať byly brambory, nebo žně, tak vždycky přišli za mnou.

KS: Po odchodu z vojenské akademie jste se vrátil zpátky na ministerstvo obrany?

MŠ: Ano. Lomskému se najednou zdálo, že potřebuje náměstká pro technické věci. Protože se začalo rozbíhat další přezbrojování armády, tanková výroba, letecká výroba, Migy 15, L-29, nové samopaly, spojovací technika atd. A já jsem byl pokládám za technika (nevím proč), takže si Lomský vzpomněl, že bych to mohl dělat. Znamenalo to koordinaci našeho zbrojního průmyslu a koordinaci RVHP, dvoustranných komisí a multilaterálního jednání. Měl jsem k tomu ne moc velký aparát, což bylo výhodné, a hlavní úkol byl kontrolovat průmyslovou

výrobu. Protože tenkrát když jsme od některého ředitele chtěli nový šroubek, tak on chtěl nejdřív novou halu, pak zas neměl lidi, potom měl skluzy, potom tohle, potom ono ...

Když jsem nastoupil, tak mi náměstek ministra strojírenství říkal: „My ti dodáme ty ještěrky (to byly protiletadlové kanóny). Víš, voni nestřílejí, ale my ti je hned opravíme, a bezplatně!“ Já jsem na něj koukal. No, o co šlo – o splnění plánu, on mi chtěl nacpat ty krámy, aby splnili plán. Takové situace tam vznikaly a moje úloha spočívala v tom, abych to nedovolil, abych to koordinoval.

A současně se rozvíjela mezinárodní spolupráce. V komisi RVHP si mě dost vážili. Vzpomínám si, že jednou se o něčem jednalo a já jsem odešel na záchod. A přišel jsem zpátky a oni mlčeli, nejednalo se. Vedle mě seděl Němec a já mu povídám: „Warum machen Sie nicht weiter?“ A on mi řekl, že prostě museli počkat, že to prostě beze mě nejde. Nějakou váhu tam tedy Československo, které jsem reprezentoval, mělo. My jsme totiž vyráběli, kdežto třeba Rumuni ne.

Třetí moje úloha spočívala v zahraničním obchodu, protože tehdy jsme rozvinuly vztahy s tím třetím světem. Začaly jsme navazovat spolupráci s rozvojovými zeměmi. Jak tam postupně pronikal Sovětský svaz svým vlivem, tak my jsme se s tím svezli a nabízeli jsme zbraně. To byl výtečný artikl, protože v té době kilo traktoru (poměr ceny traktoru a jeho váhy) stálo 15,60. A víte, co stálo kilo samopalů? 450 korun. A samopal je taková roura a kousek dřeva u toho. Čili to byl úžasný artikl a vedoucí hlavní technické správy ministerstva zahraničního obchodu Franta Langer často zachraňoval roční bilanci obzámí právě těmi dodávkami.

Já jsem jednak uměl jednat, protože jsem uměl nějaké jazyky,³ takže si mě Langer vždycky bral sebou, protože jsme si jednak osobně vyhovovali, a taky proto, že když on neuspěl u obchodníků, tak já jsem šel na vojáky, takže jsme se doplňovali. Ani jednou jedinkrát jsme se nevrátili s neúspěchem.

Jednou se stalo, že Rakušani chtěli protitankové zbraně. Tak jsme to dávali dohromady – pancéřovku, tarasnici a kanón. A měli jsme tehdy nové ty samopaly „osmapadesátky“ a taky „škorpióny“, krátké samopaly. A já jsem říkal: „Vezmeme to sebou, možná, že by měli zájem ...“ A Langer na to: „Ne, ne, oni chtějí výhradně protitankové zbraně.“ „Víš co, já to navlíknu na ty chlapy, na tu obsluhu. Ať zjistí, že to patří do výzbroje.“

Tam na té střelnici jsem nechal postavit stůl a vyložit ty zbraně a říkal jsem si: „To by bylo, aby se nechytli.“ No, nejenže se chytli, dokonce jsem měl pak strach, že se postřílejí, protože blbli jako kluci. Nakonec jsme právě ty zbraně prodali a ty protitankové, kvůli kterým to začalo, ne. Takže mě to bavilo i proto, že v tom bylo určité dobrodružství.

KS: Říkal jste, že jste toho s tím speciálem hodně sjezdili. Mohl byste charakterizovat ty jednotlivé případy?

MŠ: Rozdělil bych ty země, se kterými jsme přicházeli do kontaktu, na tři různé skupiny. Jedna skupina to myslela doopravdy, ty zbraně vážně chtěla a dokonce je i zaplatila. Potom druhá skupina, která ty zbraně sice chtěla, ale k zaplacení se neměla. A třetí skupina jenom tak koketovala, sondovala atd. Kdybych teď měl zařadit do těch skupin nějaké konkrétní státy, řadil bych do té třetí skupiny Indii, protože ti skutečně jen koketovali. Mezi ty, kteří to mysleli doopravdy, bych zařadil Irák, Egypt. Do druhé skupiny Sýrii, Libanon. Bojím se zařazovat další země, protože bych si to musel víc promyslet. Tak nějak to asi vypadalo.

Určitý zájem byl, otázka byla, jestli se zkonkretizuje. A když se zkonkretizoval, jestli se za to zaplatí.

KS: Bývalý vedoucí hlavní technické správy mi říkal, že ve většině případů se vývoz řídil otázkou finančního zisku, spíš než ideologií.

MŠ: Jsem stejného názoru. Mimořádně – Langer byl jeden z prvních absolventů, kteří za mě končili akademii. Pracovníci hlavní technické správy byli vůbec neobyčejně šikovní a velice dobře se s nimi pracovalo.

³ Generál Šmoldas hovořil anglicky, německy, francouzsky, rusky a polsky.

KS: Paměti z poválečné armády mnoho nevyšlo. Osobnější svědectví z té doby zatím chybí. Mohl byste se pokusit charakterizovat tehdejší vedoucí představitele generality a ministerstva obrany?

MŠ: Hlavní zlom byl v padesátém roce, když na Svobodovo místo přišel Čepička. Čepička nebyl voják, byl partajník a ještě k tomu Gottwaldův zeť, člen politbyra, takže měl neobyčejně silnou pozici. Armádu velmi radikálně a naprosto změnil, ve všech jejích komponentech. Nejprve povyhozoval staré důstojníky z první republiky a místo nich udělal velký nábor po továrnách, po dělnických kádrech, které dostaly rychlé půlroční nebo roční kurzy, takzvané KDP. (Říkalo se jim „kopnu tě do prdele“, abych to řekl otevřeně.) A tyhle rychlokvašky obsadily poměrně vysoká místa v armádě. Bohužel, ta změna se trochu zvrtila. Z té fabriky většinou neposlali toho nejlepšího. Byli rádi, že se mohou některých lidí zbavit. A z těch lemplů se potom měli stát důstojníci. Někteří ovšem neměli o vojně celkem žádné poněti a o morálce teprv ne. Takže se začali vytažovat, zacházeli surově s podřízenými. Když v roce 1956 Čepička odešel, celé to prasklo. Ovšem faktem je, že Čepička celou tu armádu kvalitativně úplně změnil. Tihletí „kádépé“ potom většinou odešli zpátky do civilu, kde pak pomlouvali armádu, že „v takovém bordelu nebudou sloužit“. Málokdo z nich se přiznal, že byl vyhozen pro neschopnost.

Armáda se z toho nakonec přese všechno vyhrabala a jsem přesvědčen, že na začátku šedesátých let, kdy začalo docházet k těm velkým krizím (berlínské a karibské krizi), byla schopna svou úlohu hrát. A jsem přesvědčen, že kdyby v té době byla začala válka a nebyla nukleární, tak jsme za týden byli v Normandii. Za týden! Protože jsme měli takovou převahu tanků a takovou převahu v operačním umění a pojetí války, že ten Západ by to nemohl vydržet. Jsem tedy přesvědčen, že armáda, kterou jsme před rokem 1968 měli, za tehdejší situace bipolárního rozdělení světa, že by svoji roli byla sehrála. A že by byla tak organizovaná a tak schopná, že by byla schopna fungovat.

KS: Pražský web pro studenou válku nedávno pořádal diskusi právě o karibské krizi a jejích československých souvislostech. Jak jste ty krizové dny prožíval vy?

MŠ: To se týkalo v prvé řadě „operátorů“. Jednotky měly půlhodinovou pohotovost, za půl hodiny musela jednotka vypadnout z kasáren, protože půlhodina se počítala na let rakety.

Na můj obor, na technické zabezpečení, tohle všechno nějak nedopadalo, protože jsme byli víceméně hotovi, vyzbrojeni. Nás se to dotýkalo jenom předtím – my jsme armádu vyzbrojili, dali jí střelivo a technickou přípravu, čímž byla naše role splněna. Kdyby k tomu opravdu došlo, bylo na nás rozpumpovat průmysl, aby zásobování armády pokračovalo. K tomu samozřejmě nedošlo, protože nedošlo ani k samotnému konfliktu.

KS: Před krátkým časem objevil historik Petr Luňák v archívu v Invalidovně ve fondech operační správy rusky psaný dokument, který publikovat ve studii „Za devět dnů jsme v Lyonu“. Není jasné, kdo je autorem toho dokumentu, nicméně popisuje, co by se dělo v případě války a jaké linie by měla československá armáda každý den obsadit. V rozhovorech, které kdysi poskytl, generál Vitanovský⁴ ale naznačoval, že naše účast v konfliktu by nemusela skončit vítězstvím. Vy sám říkáte, že bychom vítězili, kdyby válka nebyla nukleární – ale ona by zřejmě byla, že?

MŠ: Netroufám si na to odpovědět. To nemůže nikdo na světě vědět. Já sám jsem byl ve vedení ministerstva, absolvoval jsem nejvyšší vojenskou školu na světě, byl jsem ve styku s generálním štábem Sovětského svazu, s Pentagonem a velice často jsem kladl otázku, co by se stalo, kdyby padla atomová puma na Drážďany a zrovna vanul severozápadní vítr. Atomový oblak by

⁴ Václav Vitanovský působil v letech 1956 – 1959 jako náčelník operačního oddělení operační správy Generálního štábu ČSLA. Poté v letech 1959 – 1960 zastával funkci zástupce náčelníka operační správy a v letech 1960 – 1966 funkci náčelníka operační správy. V letech 1966 – 1968 byl zástupcem náčelníka generálního štábu a předsedou komise pro rozvoj velení. Po nástupu ministra Džúra byl odvolán a pracoval jako samostatný vědecký pracovník u sekretariátu ministra národní obrany. Před nuceným odchodem do zálohy v roce 1971 byl pracovníkem Komise pro vybudování branného systému ČSSR.

pak postupoval od Drážďan, přes Prahu, Brno, Bratislavu ... A co teď? Teorie tehdy říkala „umýt vodou“. Fajn – kde vzít vodu a co pak s ní?

Na to mi nedal nikdo odpověď, protože ji neznal. Nikdo neví ani to, jak by vlastně všechny ty kilotony působily na Zemi, co by se vlastně stalo. Proto jsem tedy říkal: „kdyby nebyla atomová, kdyby byla konvenční“. V takovém případě bychom v té Normandii byli.

KS: Generál Vitanovský říkal, že kdyby atomová byla, sešlo by se po našem „vítězství“ posledních dvacet Čechů na Řípu a oslavili by to.

MŠ: Venca Vitanovský většinou říkal, že v první válce se bojovalo tanky, v druhé letadly a v té třetí (nebo spíš po té třetí) se bude bojovat klacky. Nic jiného by nezbylo.

KS: V jednom dokumentu z roku 1961 se hovoří o tom, že československé politbyro projednávalo řadu opatření, jedním z nich bylo řešení sovětského požadavku na stavbu těžkých mostových souprav, které měly v případě nukleární války zajistit přechod přes Vltavu, ohrožený likvidací vltavské kaskády. Náklady tehdy musely být asi obrovské. Řešil jste vy osobně nějak tuto otázku?

My jsme měli připravené nové soupravy (kromě těch MP 5, co jsme měli předtím). Počítalo se s tím, ale nevzpomínám si, jestli se to nějak projevilo ve výrobě, jestli se od toho neustoupilo. A mám dojem, že se od toho ustoupilo. Počítalo se s tím, ale do výroby už to potom nešlo. Důvod neznám, snad finanční nebo jiný.

KS: Hodně se také diskutuje otázka umístění sovětských nukleárních zbraní na československém území. Historici mají zatím k dispozici dokumenty, z nichž vyplývá, že byla uzavřena smlouva o vybudování tří skladů sovětských hlavíc. Říká se, že Antonín Novotný osobně byl odpůrcem toho rozmístění.

MŠ: Ne, o tom já nevím, to byl všechno tak supertajné, že jsem s tím do styku nepřišel. Nicméně pokud jsem Novotného znal, dovedl si na Sověty otevřít hubu jako málokdo. A taky na Slováky, a na Matici slovenskou ... [úsměv]

Jsem ochoten věřit tomu, že to tak bylo, ale sám jsem o tom nevěděl. Operační plán znalo sedm lidí v celé republice, počínaje prezidentem a konče Vitanovským, který z těch sedmi byl poslední.

KS: Kdo vlastně bylo těch sedm lidí?

MŠ: První byl prezident, předseda vlády, ministr obrany, šéf „pláňáku“, šéf generálního štábu, Vitanovský jako šéf operační správy – to je šest. A ten sedmý mi chybí ... (přemýšlí) ... ministr zahraničí.⁵

KS: Opravdu? Zatím z čehokoli, co jsem kdy zkoumal, vyplývalo, že ministr David fungoval spíš jako Novotného poskok.

MŠ: Bojím se soudit, ale myslím, že tam byl, on by tam taky měl místo, protože šlo o Varšavskou smlouvu a jednání s jinými státy. Jistě to ale nevím.

Jen abych tu tajnost upřesnil: Já jsem byl náměstkem ministra a já jsem nevěděl, co budu dělat v případě mobilizace. Několikrát jsem se domáhal, aby mi to řekli. Bylo mi řečeno, že v případě mobilizace mám přijet na Bílou Horu k pumpě a tam bude nějaký major a ten mi řekne, co mám dělat. Jednou jsem byl na kolegiu a tak mě to dožralo, že říkám Lomskému: „Já celé noci strachy nespím – co když ten major tam nebude?! A já se nic nedovím a celou válku nebudu vědět, co mám dělat.“ Lomský mi řekl, že jsem blbec, a tím to pro něj bylo vyřešeno.

To je tedy jen ukázka toho, jak se to všechno utajovalo. Nevěděl jsem, co budu dělat, až bude válka.

KS: Jak jste s Lomským tehdy vycházel?

⁵ Lze důvodně předpokládat, že v posledním bodu tohoto výčtu se generálplukovník Šmoldas zmýlil a že namísto ministra zahraničí má být uveden náčelník operačního oddělení operační správy generálního štábu.

MŠ: Znal jsem je všechny tři velice dobře – Lomského, Rytíř⁶ i Janka.⁷ Rytíř byl náčelník generálního štábu a Janko první náměstek a předpokládaný velitel frontu. Znali jsme se od Krakova a zpátky, byli jsme společně ve škole. Všichni tři byli výteční vojáci, neobyčejně nadaní. A všichni tři byli neobyčejně naivní politici. Politika jim naprosto unikala. Podívejte se jen, jak nakonec skončili. Jejich průšvih v osmašedesátém spočíval v tom, že vyhlásili pohotovost těch divizí. Lomský se hájil, že to bylo v pětiletém plánu – no bylo, to je pravda. Ale měl přece trochu přemýšlet, jestli je to vhodné v tuhle dobu. To ho nenapadlo, udělal to prostě proto, že to bylo v plánu. Janko se zase ujmul velení na vlastní zodpovědnost a divize přesunul k Praze. K celkové charakteristice – Lomský byl nadaný voják a organizátor a velice naivní politik.

KS: Asi vůbec největším vojenským skandálem byla v té době Šejnova aféra, která výrazně ovlivnila nejen armádu, ale i celou společnost. Šejna patřil také mezi ty „kádépé“, které povolal Čepička?

MŠ: V každém případě. Svou pozici si vystavěl tím, že byl velkým přítelem Toníka, syna Tondy Novotného. Tím se dostal do politického života. Byl nejenom poslanec, byl v předsednictvu tehdejší Poslanecké sněmovny. A na obraně zastával funkci šéfa sekretariátu ministra a byl taky předsedou celoministerského stranického výboru. Lomský na něho byl krátký, Šejna si tam dělal, co chtěl.

Jednou jsem se dopálil na kolegiu, protože Šejna se tam povaloval a pořád nás poučoval. Říkám: „Jak to tady funguje? Když tady byl Stražil u Čepičky, tak tady měl stolek, seděl a psal. Šejna se tady povaluje.“ Naštvali se na mě oba dva.

Prostřednictvím všech těch známostí si Šejna vytvořil krunýř, přes který nikdo nemohl. Ovlivňoval celou stranickou organizaci na ministerstvu.

Já jsem se Šejnou mluvil ještě ten den předtím, než odešel. Na sovětském velvyslanectví byla tehdy recepce, myslím, že to bylo ke Dni armády. A bylo mi divné, že on je takový roztěkaný – což on nebýval. Něčeho se zřejmě zalekl a pak utekl s tou ženou.

Když pak utekl, vyšetřoval jsem jeho činnost. Nikdy jsme ale nezjistili, jak to vlastně všechno bylo – třeba ten Jankův případ. Janko se se Šejnou velmi nenáviděl. A najednou, na začátku roku 1968, se tak spřáhli, že nad tím všichni žasli. Jeden z nich se léčil někde za Prahou a ten druhý ho jel navštívit. Najednou takové velké přátelství ...

KS: Jak probíhalo vyšetřování Šejnova případu?

MŠ: Vyšetřovací komise byly dvě. Jedna měla šetřit otázky politické, druhá, kterou jsem vedl já, měla šetřit otázky těch kšeftů, těch semínek, konspirační bytů, nějakých publikací – čili tu obyčejnější stránku věci, tu „hospodářsky-zlodějskou“, abych tak řekl.

Ta komise buď k ničemu nedošla, a jestli došla, tak to perfektně utajila. Dodnes nikdo neví, proč se ten Janko zastřelil a jak. Z Dejvic na ústřední výbor se nejezdí přes Strahov. Tak proč on tam jel přes Strahov?

A za druhé – jeho šofér, kapitán, mi krátce potom řekl, že ten výstřel padl zvenku. Nikdy už to neopakoval, mě to řekl jednou jedinkrát, hned potom.

⁶ Otakar Rytíř absolvoval v roce 1936 školu pro důstojníky dělostřelectva v Olomouci a o rok později Vojenskou akademii v Hranicích. Během války prošel řadou velitelských funkcí ve Svobodově armádě. V roce 1947 absolvoval Vojenskou akademii generálního štábu SSSR, od roku 1950 byl členem KSČ. V letech 1952–1956 působil jako generálporučík ve funkci velitele 1. vojenského okruhu, v letech 1956–1958 byl 1. náměstkem ministra obrany. V letech 1958–1968 zastával armádní generál Rytíř funkci náčelníka generálního štábu. Během sedmdesátých let pracoval ve vedoucích funkcích ve Svazarmu.

⁷ Vladimír Janko vystudoval před válkou akademii v Hranicích, zastával řadu velitelských funkcí ve velení tankového vojska Svobodovy armády. V letech 1950–1956 zastával jako generálporučík funkci velitele tankového vojska, v letech 1958–1968 byl generálplukovník Janko 1. náměstkem ministra národní obrany. V roce 1968 spáchal sebevraždu po odhalení tzv. generálského puče a po emigraci generála Jana Šejny.

U všech to bylo spojeno s pádem Novotného. Jakmile padl Novotný, padli všelijací jeho kamarádíčkové. Šejna zůstal stát sám. Opírali se o něco, co neexistovalo, co prasklo. Příčina Šejnova rozhodnutí byl zřejmě v tomhle – rozpadl se jeho svět.

KS: Možná, že by bylo psychologicky zajímavé, jaký svět si potom začal stavět ve Spojených státech.

MŠ: Pamatuji si, že jsme se jednou o něco přeli se sovětskými generály, a jeden z nich mi začal vytýkat, že já jsem byl vinen, že Šejna odešel – tak blbě, jak oni to dovedou. Já jsem se naštvál a řekl jsem: „No, on teď bydlí ve vile na okraji Washingtonu. A vedlejší vilu prý měl dostat Penkovský.“ A byl pokoj.

KS: Do roku 1968 jste tedy pracoval jako náměstek ministra obrany pro technické vyzbrojování ...

MŠ: Tohle jsem dělal až do roku 1968 a potom přišel velký „reshuffle“ ve vládě. Slováci trvali na tom, že budou mít ministra obrany, takže do té funkce nastoupil Dzúr. Já jsem se stal generálním inspektorem a tak jsem taky prožil srpen.

Pak se tak kolem mě facírovalo a Dzúr mi řekl: „Veď ja ťa nemožem vyhodit, veď ty máš volajaké skúsenosti.“ A že mě pošle na Žižkov. Takže jsem šel do Vojenského historického ústavu, jako generálplukovník jsem měl šéfa podplukovníka, jako bývalý náměstek ministra jsem teď byl referentem. Všechno na draka.

Oni tehdy ale potřebovali do Pchanmundžomu do Koreje nového šéfa mise. Potřebovali generála, který mluví anglicky. Zjistilo se, že je jenom jeden a že nemá co dělat. Svoboda mě zavolal na Hrad a říkal: „Ty, Mirku, podívej se, co bys tomu říkal, kdybys šel na zamini?“ „No, co bych tomu říkal, vy jste se mě nikdy neptali, co tomu budu říkat.“

Tak jsem potom strávil pět let v Pchanmundžomu, v „zemi nikoho“, bez rodiny, mezi ostatným drátem a minovými poli. Tam jsme projednávali otázky Severu a Jihu a všech těch konfliktů, co tam vznikaly.

KS: V době, kdy jste v Dozorčí komisi neutrálních států působil, bylo už asi dlouho zřejmé, že není žádná velká naděje na brzké vyřešení korejského konfliktu.

MŠ: Já jsem tam by od roku 1972 do roku 1976. Měl jsem tam úžasně volnou ruku, protože ministerstvu to bylo vcelku lhostejné – Pchanmundžom koneckonců nebyl právě pupek světa. Když jsem tam nastupoval, byl náměstkem ministra zahraničí Klusák, Svobodův zeť. Znali jsme se spolu z doby, kdy jeho žena Zoe studovala v Moskvě. Ptal jsem se ho: „Prosímte, Milane, co můžu a co nesmím?“ A on mi na to řekl: „Můžeš všechno. Ale chraň se udělat průser!“ Po téhle radě, neobyčejně hluboké, jsem uvažoval, co mám dělat, a dospěl jsem k závěru, že Pán Bůh vysoko a Praha daleko a že si vážně můžu dělat, co chci. A můžu se pochlubit, že jsem si vážně získal velikou autoritu – u všech, jak na Severu, tak na Jihu, i u kolegů v komisi, Švýcarů, Poláků, Švédů.

Komise tam byly dvě – MAC (Military Armistice Commission, čili Vojenská komise pro příměří) a NNSC (Neutral Nations Supervisory Commission, čili DKNS). A jejich funkce v této době už byla víceméně formální. Už tam nebylo co řešit. I když v době, kdy jsem nastupoval, došlo k jednomu z prvních setkání Sever-Jih – bylo jasné, že nebyla naděje na sjednocení v dohledné době. A protože to ještě pořád sleduji, musím říci, že není ani teď. Ideový i praktický rozdíl mezi oběma státy je tak hluboký, že se to nedá dát dohromady. Já jsem korejsky uměl jenom pár vět, ale když jsem poslouchal rádio, tak jsem věděl, jestli mám zapnutý Pchjongjang nebo Soul, už ta řeč měla jiný charakter.

Obrovský je rozdíl technický a hospodářský. Jednou jsem byl v jedné továrně na Severu, která vyráběla umělé vlákno – říkali tomu vinalon. Dělal se to tak, že se vápenec semele a rozpustí v kyselině sírové. Ta emulze se pak protlačí skrz desku s asi čtyřmi tisíci dírkami do koryta s vodou a kus od trysky to ztuhne v to vlákno. Když nám to ukázali, dali nám na památku malý sáček, ve kterém byl smotek toho vlákna. Ve fabrice tam pracovala spousta žen, každou chvíli někdo někam vezl něco na trakaři.

Za nějakou dobu mě pozvali do podobné továrny na Jihu, na okraji Soulu. Nebylo tam živé duše. Už jsem se začínal bát, kam jsme přišli. Až nás nakonec zavedli na velín, kde seděli tři chlapi a řídili to. Na odchodu mi dali štůsek látky. Nevěděl jsem, co s tím, tak jsem ji dal holkám, co pracovaly na velvyslanectví v Pchjongjangu. Ty se mohly zbláznit – ta barva, ta kvalita, ten vzorek. Dva víceméně stejné podniky, ale úplně jiná produkce.

KS: Po návratu z Koreje jste se vrátil do armády?

MŠ: Ne, zůstal jsem na zamini. Z armády jsem odešel do důchodu. Pak jsem ještě čtyři roky pracoval jako vedoucí čínského oddělení na zamini. Ještě pak mě chtěli poslat jako velvyslance do Etiopie nebo do Singapur, jenže tehdy vyšlo nějaké usnesení vlády, že šedesátníci mají odejít, a mě bylo jednašedesát, tak jsem šel potom do důchodu.

KS: Pod který odbor tehdy čínské oddělení spadalo?

MŠ: Pod asijský. První odbor byl sovětský, druhý byly evropské „lidodemo“, třetí byl asijský, tedy Vietnam, Čína, Korea, myslím, že i Kambodža, asijské socialistické státy. Třetí teritoriální odbor se pak uvnitř dělil na dálněvýchodní a čínské oddělení, které bylo samostatné.

Spolupráce s Čínou tehdy nebyla zvlášť velká, nějaké smlouvy jsme uzavřeli, něco jsme prodávali, kupovali. Velcí kamarádi jsme nebyli, protože Rusové tehdy vytvořili takzvaný Intěrkit a v zemích Varšavské smlouvy nás tehdy, mohu-li to tak říci, „buntovali“ proti lidové Číně. Já jsem Číňanům říkal, že si se mnou můžou podat ruku, protože si jí se mnou v době, kdy jsem byl vojenským atašé v Moskvě, podal i Mao Ce-tung.